

NACZELNE DOWÓDZTWO W. P.

WYCIĄG

Traktatu Pokojowego

między

MOCARSTWAMI SPRZYMIERZONYMI
i STOWARZYSZONYMI—a NIEMCAMI

podpisany w Wersalu 28 czerwca 1919 r.

1153

WARSZAWA, 1919 r.

Manjankotoryn

C 10672

Traktat Pokojowego

zmięty

WYDAWSTWA SPISY MIKROFILMOWE

WYDAWSTWA SPISY MIKROFILMOWE

Wydawnictwo W. W. w Warszawie 1919

Polubka 1
Hst. 10a

BIBLIOTEKA
UMCS
LUBLIN

K 746/62/25

CZĘŚĆ II.

Granice Niemiec.

7°. Z Polską:

Od północnego punktu występu dawnej prowincji Śląska Austriackiego, położonego mniej więcej 8 klm. na wschód od Prudnika aż do punktu, który będzie oznaczony na miejscu, położonego mniej-więcej o dwa kilometry na wschód od Woskowie Małych:

granica taka jaka będzie określona zgodnie z artykułem 88 niniejszego Traktatu;

stamtąd, ku północy, aż ku punktu, gdzie granica administracyjna Poznańskiego przecina rzekę Barycz:

linja, która będzie oznaczona na miejscu, pozostawiająca Polsce miejscowości Skorischau, Rychtal, Trębaczów, Dziadowa Kłoda, Ślizów, Kozła Wielka, Pisarzowice, Rybiń, Niwki Książęce, Pawłów, Czesno (Cześć), Konradów, Jankowice, Modzinowe, Bogdaj, a Niemcom miejscowości Woskowiec Małe, Kowalowice, Głuszyna, Dalborowice, Reesewitz, Stradomia, Syców, Kraszów, Międzybórz, Domasławice, Wedelsdorf, Kuźnica Czeszyńska;

stamtąd ku północo-zachodowi granica administracyjna Poznańskiego aż do punktu, gdzie granica ta przecina linję drogi żelaznej Rawicz—Wąsocz;

stamtąd aż do punktu, gdzie granica administracyjna Poznańskiego przecina drogę Rydzyna—Czernina:

linja, która będzie oznaczona na miejscu, przechodząca na zachód od Triebusz i Jablonny i na wschód od Saborwitz*);

stamtąd ku północo-zachodowi aż do

*) Woskowiec Małe—Lorzendorf, Barycz—Bartsch, Rychtal—Reichtal, Trębaczów—Trembatschau, Dziadowa Kłoda—Kunzendorf, Ślizów—Schleise, Kozła Wielka—Gross-Kosel, Pisarzowice—Schreibersdorf, Rybiń—Ryppin, Niwki Książęce—Fürstlich Niefken, Pawłów—Pawelau, Czesno (Cześć)—Tscheschen, Konradów—Konradau, Jankowice—Johannisdorf, Modzinowe—Modzenowe, Bogdaj—Bogdaj, Kowalowice—Kaulwitz, Głuszyna—Glausche, Dalborowice—Dalbersdorf, Stradomia—Stradam, Syców, Gross—Wartenberg, Kraszów—Kraschen, Międzybórz—Neu-Mittlewalde, Domasławice—Domaslawitz, Kuźnica Czeszyńska—Tscheschen—Hammer, Rawicz—Ralwitsch, Wąsocz—Herrenstadt, Rydzyna—Reisen, Czernina—Tschirnau, Triebusz—Triebusch, Jablonna—Gabel.

Poznańskiego aż do punktu jej zetknięcia się z wschodnią granicą administracyjną powiatu (Kreis) wschowskiego;

stamtąd ku północo-zachodowi aż do punktu, który będzie obrany na drodze pomiędzy miejscowościami Kargową i Kopanicą;

linja, która będzie obrana na miejscu, przechodząca na zachód od miejscowości Dębowa Łęka, Brenno, Wieleń, Kaszczor, Kębłowo, i na wschód od miejscowości Olbrachcice, Bukowe, Lgiń, Wijewo, Łupice, Świętno;

stamtąd aż do najdalej na północ wysuniętego punktu jeziora Chłop;

linja, która będzie oznaczona na miejscu, a przejdzie środkiem jezior; w każdym razie miasto i stacja Zbąszyń (włącznie z punktem połączenia linii Swiebodzina—Zbąszyń i Cylichowa—Zbąszyń) pozostaną na terytorjum polskiem;

stamtąd ku północo-wschodowi aż do punktu zetknięcia się granic powiatów (Kreis) skwirzyńskiego, międzychodzkiego i międzyrzeczkiego;

linja, która będzie oznaczona na miejscu na wschód od Pszczewa;

stamtąd ku północy, granicą, dzielącą powiaty (Kreise) skwirzyński i międzychodzki, następnie ku wschodowi północna granica Poznańskiego aż do punktu, gdzie linja ta przecina rzekę Noteć;

stamtąd w górę rzeki aż do miejsca, gdzie do niej wpada rzeka Gwda*);

bieg rzeki Noteci;

stamtąd w górę rzeki, aż do punktu, którybędzie obrany mniej-więcej o 6 kilometrów na południowy wschód od Piły;

bieg rzeki Gwdy;

*) Wschowa—Fraustadt, Kargowa—Unruhstadt, Kopanica—Kopnitz, Dębowa Łęka—Geyersdorf, Brenno—Brenno, Wieleń—Fehlen, Kaszczor—Altkloster, Kębłowo—Kiebel, Olbrachcice—Ulbersdorf, Bukowo—Buchwald, Lgiń—Ilgen, Wijewo—Weine, Łupice—Lupitze, Świętno—Schwenten, Chłop—Chłop, Zbąszyń—Bentschen, Swiebodzina—Schwiebus, Cylichowa—Züllichau, Skwirzyną—Schwerin, Międzybórz—Birnbau, Międzyrzecz—Meseritz, Pszczew—Betsche, Noteć—Netze, Gwda—Küddow.

stamtąd aż do punktu najbardziej południowego wgięcia, utworzonego przez północną granicę Poznańskiego, mniej-więcej o 5 kilometrów na zachód od Starego:

linja, która będzie oznaczona na miejscu, a pozostawi w tym okręgu linję drogi żelaznej Piła — Chojnice całkowicie na terytorjum niemieckiem;

stamtąd granica Poznańskiego ku północo-wschodowi aż do krańca występu, który ta granica tworzy mniej-więcej o 15 kilometrów na wschód od Złotowa;

stamtąd ku północo-wschodowi aż do punktu zetknięcia się rzeki Kamionki z południową granicą powiatu chojnickiego, mniej-więcej o trzy kilometry na północny wschód od Gronowa;

linja, która będzie oznaczona na miejscu, a pozostawi Polsce następujące miejscowości: Jazdrowy, Lutowo, Lutówko, Witkowo, a Niemcom następujące miejscowości: Buczek Wielki, Szyszkowo, Batorowo, Buk (Nowa Wieś), Gronowo;

stamtąd ku północy granica pomiędzy powiatami (Kreise) chojnickim i człuchowskim aż do punktu, gdzie ta granica przecina rzekę Brdę;

stamtąd aż do punktu granicy Pomorza, położonego o 15 kilometrów na wschód od Miastka:*)

linja, która będzie oznaczona na miejscu i pozostawi następujące miejscowości Polsce: Konarzyny, Kielpin, Brzeźno, a Niemcom następujące miejscowości: Sepolno (Sampohl), Nowawieś, Steinfort, Pietrzykowy;

stamtąd ku wschodowi granica Pomorza, aż do jej zetknięcia się z granicą pomiędzy powiatami (Kreise) chojnickim i człuchowskim;

stamtąd ku północy granica pomiędzy Pomorzem a Prusami Zachodnimi aż do punktu nad rzeką Redą (mniej-więcej o 3 kilometry na północo-zachód od Góry); gdzie ta rzeka otrzymuje dopływ, idący od północo-zachodu;

stamtąd aż do zakrętu rzeki Piaśnicy mniej-więcej o 1 i pół kilometra na północo-zachód od Warzkowa;

linja, która będzie oznaczona na miejscu;

stamtąd bieg rzeki Piaśnicy w dół rzeki, następnie środkiem jeziora Żarnowieckiego

*) Piła—Schneidemühl, Gwda—Küddow, Stare—Stahren, Chojnice—Kornitz, Złotów—Platow, Kamionka—Kamionka, Gronowo—Grunau, Jazdrowy—Jasdrowo, Lutowo—Gross Lutau, Lutówko—Klen Lutau, Witkowo—Witkau, Buczek Wielki—Gross Butzig, Szyszkowo—Cziskowo, Batorowo—Battrow, Buk (Nowa Wieś)—Böck, Człuchów—Schlachau, Brda—Brahe, Miastko—Bummelsburg.

i wreszcie granica Prus Zachodnich aż do morza Bałtyckiego.)*

ARTYKUŁ 28.

Granica Prus Wschodnich oznaczy się jak następuje z zastrzeżeniem postanowień Działu IX (Prusy Wschodnie) Części III:

od punktu położonego na wybrzeżu Bałtyku około 1 i pół kilometra na północ od kościoła wsi Präßbernau, pod kątem 159° (licząc od północy ku wschodowi):

linja, mniej-więcej dwukilometrowa do oznaczenia na miejscu;

stąd w linii prostej przez latarnię unieszczoną w kolanie kanału elbląskiego, mniej-więcej do punktu: 54° 19½' północnej szerokości, 19° 26' wschodniej długości od Greenwich;

stąd do najbardziej na wschód położonego ujścia Nogatu, mniej-więcej pod kątem 209°, licząc od północy ku wschodowi;

stąd biegiem Nogatu w górę do punktu, gdzie oddziela się ta rzeka od Wisły;

stąd głównym korytem żeglownem Wisły w górę, dalej południową granicą powiatu kwidzyńskiego, dalej takąż granicą powiatu suskiego ku wschodowi do punktu jej zetknięcia się z dawną granicą Prus Wschodnich;

stąd dawną granicą między Prusami Zachodnimi a Prusami Wschodnimi, dalej granicą między powiatami ostródzkim a niborskim, biegiem Szkotewki w dół rzeki, dalej w górę Nidy aż do punktu położonego mniej-więcej 5 kilometrów na zachód od Białut, a najbardziej zbliżonego do dawnej granicy rosyjskiej;

stąd ku wschodowi do punktu leżącego bezpośrednio na południe od przecięcia się drogi Niborg—Mława z dawną granicą rosyjską;

linja, mająca się oznaczyć na miejscu, a biegnąca na północ do Białut;

stąd dawną granicą rosyjską aż na wschód od Smolnik, dalej w dół głównego żeglownego koryta Niemna, dalej odnagą Skierwieth jego delty aż do zalewu kurońskiego;

stąd linja prosta do punktu zetknięcia się wschodniego brzegu mierzei kurońskiej i granicy administracyjnej mniej-więcej 4 km. na południe - zachód od Niddeu; stąd ta gra-

*) Konarzyny—Kanzarin, Kielpin—Kelpin, Brzeźno—Adl. Briesen, Sepolno—Sampohl, Nowawieś—Neuguth, Steinfort, Pietrzykowy—Gr. Peterkau, Reda—Rheda, Góra—Gohra, Piaśnica—Piaśnitz, Warzkowo—Warschkau, Żarnowiec—Sarnowitz.

nicą administracyjną do zachodniego brzegu mierzei kurońskiej.

ARTYKUŁ 29.

Granice, tu opisane, oznaczone są czerwono na mapie o podziale 1 : 1,000,000, dołączonej do niniejszego Traktatu pod Nr. 1.

W razie różnic między tekstem Traktatu a tą lub jakąkolwiek inną dołączoną mapą rozstrzyga tekst.

*) Kwidzyn—Marienwerder, Susz—Rosenberg, Ostródz—Osterode, Niborsk—Neidenburg, Szkolówka—Skottfau, Nida—Neide, Białuty—Bialluten, Smolniki—Schmalleningken, Kuroński zalew—Kurisches Haff, Kurońska mierzeja—Kurische Nehrung.

ARTYKUŁ 30.

Co się tyczy granic wyznaczonych biegiem rzek, terminy „bieg“ lub „koryto“, użyte w opisach niniejszego Traktatu, oznaczają: z jednej strony, przy rzekach nieżeglownych, linię środkową rzeki lub jej głównego ramienia, z drugiej strony, przy rzekach żeglownych, linię środkową głównego koryta żeglownego. W każdym razie będzie rzeczą Komisji granicznych, przewidzianych przez niniejszy Traktat, oznaczyć szczegółowo, czy przy ewentualnych zmianach wodnych granica pójdzie w ten sposób określonym biegiem lub korytem, czy też ustali się ją na stałe według położenia rzeki lub koryta w chwili, kiedy niniejszy Traktat uzyska moc obowiązującą.

CZEŚĆ III.

Przepisy polityczne Europejskie.

DZIAŁ VIII.

Polska.

ARTYKUŁ 87.

Jak to już uczyniły mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, Niemcy uznają zupełną niepodległość Polski i zrzekają się na jej korzyść wszelkich praw i tytułów do terytoriów położonych w granicach następujących: morze Bałtyckie, wschodnia granica Niemiec, ustalona tak, jak to podaje artykuł 27 Części II (granice Niemiec) niniejszego Traktatu aż do punktu położonego mniej więcej 2 kilometry na wschód od Wyskowiec Małych, następnie zaś linja idąca od tego punktu do ostrego wysoku, jaki tworzy granica północna Górnego Śląska mniej więcej na 3 kilometry na północ-zachód od Szymonkowa, następnie granica Górnego Śląska aż do punktu zetknięcia z dawną granicą między Niemcami a Rosją, dalej granica ta aż do punktu, w którym przecina koryto Niemna, następnie granica północna Prus Wschodnich, oznaczona w artykule 28 powołanej wyżej Części II.

Jednakże przepisy niniejszego artykułu nie stosują się do terytoriów Prus Wschodnich i Wolnego Miasta Gdańska, określonych w powołanym artykule 28 Części II (Granice Niemiec) i w artykule 100 Działu XI (Gdańsk) Części niniejszej.

Granice Polski, nie określone w niniejszym Traktacie, będą oznaczone później przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone.

*) Simmenau — Szymonków.

*) Lorzendorf — Woskowiec Małe.

Komisja, złożona z 7 członków, z których 5 zamianują Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, jednego Niemcy, jednego Polska, zostanie utworzona w 15 dni po uprawomocnieniu się niniejszego Traktatu w celu oznaczenia na miejscu linii granicznej między Polską a Niemcami.

Uchwały tej Komisji będą zapadały większością głosów i będą dla stron interesowanych obowiązujące.

ARTYKUŁ 88.

W części Śląska Górnego, położonej w granicach poniżej opisanych, mieszkańcy zostaną powołani do wypowiedzenia się przez głosowanie, czy życzą sobie przyłączenia do Niemiec, czy też do Polski:

począwszy, od północnego wierzchołka wstępu granicy dawnej prowincji Śląska austriackiego, położonego mniej więcej 8 kilometrów na wschód od Prudnika *) (Prądnika), dawna granica pomiędzy Niemcami a Austrią, aż do jej zetknięcia się z granicą pomiędzy powiatami (Kreise) glucezyckim a raciborskim:

stamtąd na północ aż do punktu, położonego mniej więcej dwa kilometry na południow-schód od Kietrza;

granica pomiędzy powiatami glucezyckim a raciborskim;

stamtąd na południo - wschód aż do punktu

*) Prudnik (Prądnik) — Neustadt; Glucezyce — Leobschütz; Raciborz — Ratibor; Kietrz — Katscher; Bogumin — Oderberg; Krzanowice — Krzanowitz; Szymonków — Simmanau.

tu położonego nad rzeką Odrą bezpośrednio na południe od drogi żelaznej Raciborz — Bogumin;

linja, która będzie określona na miejscu i przejdzie na południe od Krzanowic;

od punktu powyżej określonego dawna granica pomiędzy Niemcami i Austrią, dalej dawna granica pomiędzy Niemcami i Rosją, aż do punktu zetknięcia z granicą administracyjną pomiędzy Poznańskiem i Górnym Śląskiem, stamtąd powyższa granica administracyjna aż do jej zetknięcia się z granicą pomiędzy Śląskiem Górnym i Średnim;

stamtąd ku zachodowi aż do punktu, gdzie granica administracyjna zakręca ostrym kątem ku południo - wschodowi, mniej więcej trzy kilometry na północo - zachód od Szymonkowa;

granica pomiędzy Śląskiem Górnym i Średnim:

stamtąd ku zachodowi aż do punktu, który będzie oznaczony, mniej więcej dwa kilometry na wschód od Woskowie Małych;

linja, która będzie oznaczona na miejscu na północ od Klein Hennersdorf:

stamtąd ku południowi aż do miejsca, gdzie granica pomiędzy Śląskiem Górnym i Średnim przecina drogę Miejsce — Pokój**);

linja, która będzie oznaczona na miejscu, przechodząca na zachód od miejscowości Hennersdorf, Polkowskie, Domasławice, Siemysłów i Dąbrowa, a na wschód od miejscowości Strzelce, Jastrzębie i Biestrzykowice, Schwitz i Miejsce;

stamtąd granica pomiędzy Śląskiem Górnym i Średnim aż do zetknięcia się ze wschodnią granicą powiatu (Kreis) niemodlińskiego;

stamtąd wschodnia granica powiatu niemodlińskiego aż do punktu występu, położonego mniej więcej trzy kilometry na wschód od Puszczy;

stamtąd aż do północnego wierzchołka występu dawnej prowincji Śląska austriackiego, położonego mniej więcej 8 kilometrów na wschód od Prudnika (Prądnika);

linja, która będzie określona na miejscu i przejdzie na wschód od Białego Solca.

Przepisy co do zarządu, przy którym plebiscyt będzie podjęty i przeprowadzony, zawarte są w załączonym tu Aneksie.

Już obecnie Rząd Polski i niemiecki każdy o ile o to dotyczy, zobowiązuje się nigdzie na swem terytorjum nie zarządzać dochodzeń, oraz nie stosować żadnych środków wyjątkowych w przedmiocie jakiegokolwiek czynu po-

** Miejsce — Städtel; Pokój — Karnohe; Polkowskie — Polkowitz; Domasławice — Noldau; Siemysłów — Steinersdorf; Dąbrowa — Dammer; Strzelce — Strehlitz; Jastrzębie — Nassadel; Biestrzykowice — Eokersdorf; Miejsce — Städtel; Niemodlin — Falkenberg; Puszczy — Puschine; Białe Solce — Zülz.

litycznego, jakiby zaszedł na Górnym Śląsku w okresie zarządu, przewidzianego w dołączonym Aneksie aż do ostatecznego urządzenia tego kraju.

Niemcy już obecnie oświadczają, że zrzekają się na rzecz Polski wszystkich praw i tytułów do części Górnego Śląska, położonej poza linją graniczną, określoną na podstawie plebiscytu przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone.

Aneks.

§ 1.

Po uprawomocnieniu się niniejszego Traktatu, a nie później jak w 15 dni, powinny wojska i władze niemieckie, które wskaże Komisja przewidziana w § 2, opuścić obszar podlegający plebiscytowi. Aż do czasu zupełnej ewakuacji winny się one wstrzymać od wszelkich rekwizycji pieniężnych lub w naturze i od wszelkich zarządzeń, które mogłyby przynieść szkodę materialnym interesom kraju.

W tymże terminie będą rozwiązane rady robotników i żołnierzy, ustanowione na danym obszarze; ci z członków rad, którzy pochodzą z innej okolicy i sprawują swoje obowiązki w chwili uprawomocnienia się niniejszego Traktatu lub też złożyli je po 1 marca 1919 r. będą również ewakuowani.

Wszystkie stowarzyszenia wojskowe i półwojskowe (demi - militaires), utworzone na wymienionym obszarze przez jego mieszkańców, będą natychmiast rozwiązane. Członkowie tych stowarzyszeń, którzy nie mają stałego miejsca zamieszkania (domiciliés) na powyższym obszarze będą musieli go opuścić.

§ 2.

Obszar plebiscytowy będzie natychmiast poddany władzy Komisji międzynarodowej, złożonej z 4 członków, mianowanych przez Stany Zjednoczone Ameryki, Francję, Cesarstwo Brytanji, oraz Włochy. Będzie on zajęty przez wojska Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych. Rząd niemiecki obowiązuje się ułatwić przewóz tych wojsk na Górny Śląsk.

§ 3.

Komisji przysługiwać będzie władza, jaką sprawował Rząd niemiecki lub Rząd pruski, z wyjątkiem co do dziedziny ustawodawstwa i podatków. Komisja będzie nadto zastępowała Władzę prowincjonalną oraz obwodową regencyjnego (Regierungsbezirk). Komisja będzie sama władną interpretować zakres władzy, przekazanej jej przez niniejsze przepisy i oznaczać, w jakim zakresie będzie ją sama wykonywała, w jakim pozostawi ją w rękach urzędów istniejących.

Zmiany ustaw oraz istniejących podatków będą prawomocne tylko za zgodą Komisji.

Porządek będzie utrzymany staraniem Komisji przy pomocy wojska, oddanego do jej dyspozycji, oraz o ile uzna to za konieczne, przy pomocy policji rekrutującej się z miejscowej ludności.

Komisja będzie musiała zarządzić bezwzględnie co potrzeba celem zastąpienia ewakuowanych władz niemieckich, w danym zaś razie powinna sama dać rozkaz ewakuowania i przystąpić do zastąpienia tych władz miejscowych, które ewakuować wypadało.

Zarządzi wszystko co potrzeba celem zapewnienia wolności, rzetelności i tajności głosowania. W szczególności Komisja będzie mogła orzec wydalenie z kraju każdej osoby, która w jakikolwiek sposób usiłowała sfalszować wynik plebiscytu za pomocą przekupstwa lub teroru.

Komisja będzie miała pełną władzę orzekania we wszystkich kwestiach i sprawach, które się mogą nasunąć przy wykonywaniu niniejszych przepisów.

Komisja będzie miała doradców technicznych, których sama wybierze z pośród miejscowej ludności.

Uchwały Komisji będą zapadały większością głosów.

§ 4.

Głosowanie odbędzie się po upływie terminu, oznaczonego przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, nie może on być krótszy niż 6 miesięcy, ani też dłuższy ponad 18 miesięcy, licząc od dnia, w którym wymieniona Komisja rozpocznie czynności na obszarze plebiscytowym.

Prawo głosowania będzie przyznane każdej bez różnicy płci, osobie, która czyni zadość warunkom następującym:

a) ma ukończonych 20 lat wieku w dniu 1 stycznia tego roku, w którym plebiscyt się odbędzie;

b) urodziła się na obszarze, podlegającym plebiscytowi, albo też ma swoje tu stałe zamieszkanie (domicile) od daty, która zostanie oznaczona przez Komisję jednak nie później, niż 1 stycznia 1919 r., albo też została wydalona przez władze niemieckie i nie zachowała tam swego stałego miejsca zamieszkania.

Osobom, skazanym za przestępstwa polityczne powinno być umożliwione wykonanie, przysługującego im prawa głosowania.

Każdy będzie głosował w gminie, gdzie ma stałe zamieszkanie, albo, jeżeli nie ma stałego miejsca zamieszkania na obszarze plebiscytowym, w gminie, w której się urodził.

Wynik głosowania będzie oznaczony gminami większością głosów w każdej gminie.

§ 5.

Po zamknięciu głosowania Komisja zawiadomi Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone o liczbie głosów w każdej

gminie, przedkładając im jednocześnie szczegółowy raport o przebiegu głosowania, tudzież wnioski co do linii, którą należy przyjąć za granicę Niemiec na Śląsku Górnym, uwzględniając przytem zarówno wyrażoną wolę ludności jak i położenie geograficzne, oraz gospodarze miejscowości.

§ 6.

Natychmiast po ustaleniu linii granicznej przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, Komisja zawiadomi władze niemieckie, że mają objąć administrację obszaru, który został przyznany Niemcom. Władze te powinny przystąpić do objęcia administracji w ciągu miesiąca od notyfikacji w sposób określony przez Komisję.

W tymże samym terminie i w sposób określony przez Komisję Rząd polski będzie winien objąć w swoje ręce administrację obszaru, który został przyznany Polsce.

Z chwilą, gdy w ten sposób władze niemieckie względnie polskie zapewnią administrację kraju, władza Komisji ustanie.

Koszta utrzymania armji okupacyjnej, tudzież wydatki Komisji na jej działalność i na administrację obszaru będą pokryte z dochodów miejscowych.

ARTYKUŁ 89.

Polska obowiązuje się udzielić wolności tranzytu osobom, towarom, okrętom, statkom, wagmom i transportom pocztowym, przechodzącym tranzytem z Prus Wschodnich do reszty Niemiec lub odwrotnie, przez terytorjum Polski, włączając w to jej wody terytorjalne, traktować je we wszystkim co dotyczy ułatwień, ograniczeń i wszelkich innych spraw, conajmniej z takimi samymi względami, jak osoby, towary, okręty, statki, wagony i transporty pocztowe, które są narodowości, pochodzenia, importu, własności lub miejsca wysłania polskiego albo też innego, które cieszy się jeszcze wyższymi od polskiego względami.

Towary tranzytowe będą wolne od wszelkich opłat celnych oraz innych podobnych.

Wolność tranzytu będzie się rozciągała także na komunikację telegraficzną i telefoniczną na warunkach określonych w Konwencjach, przewidzianych artykułem 98.

ARTYKUŁ 90.

Polska obowiązuje się pozwolić na wywóz do Niemiec produktów kopalnianych z całej części Śląska Górnego, odstąpionej Polsce na mocy niniejszego Traktatu.

Produkty te będą wolne od wszelkich opłat wywozowych i wszelkich innych ciężarów lub ograniczeń wywozowych.

Polska obowiązuje się również przedsięwziąć wszystkie środki, potrzebne po temu, aby nabywcy w Niemczech mogli kupować roz-

porządalne produkty tych kopalni na warunkach równie korzystnych, jak nabywcy takichże produktów i w analogicznych warunkach, w Polsce, lub w jakim innym kraju.

ARTYKUŁ 91.

Obywatele niemieccy, mający stałe miejsce zamieszkania (domiciliés) na terytorjach uznanych ostatecznie za część Polski, nabędą z samego prawa obywatelstwo polskie z wykluczeniem obywatelstwa niemieckiego.

Wszalako obywatele niemieccy lub ich potomkowie, którzy obrali stałe zamieszkanie na tych terytorjach po 1 stycznia 1908 r., będą mogli nabyć obywatelstwo polskie tylko za specjalnem zezwoleniem Państwa Polskiego.

W przeciągu dwu lat od daty uprawomocnienia się niniejszego Traktatu obywatele niemieccy w wieku powyżej lat 18, mający stałe miejsce zamieszkania na terytorjach uznanych za część Polski, będą mieli prawo wyboru (opcji) na rzecz obywatelstwa niemieckiego.

Polacy, obywatele niemieccy, mający ukończonych lat 18 i posiadający stałe miejsce zamieszkania w Niemczech, będą mieli także prawo wyboru na rzecz obywatelstwa polskiego.

Wybór męża skutkuje także za żonę, wybór rodziców skutkuje za dzieci poniżej lat 18.

Wszystkie osoby, które skorzystają z przewidzianego wyżej prawa wyboru, będą mogły w przeciągu następnych 12 miesięcy przenieść się do Państwa, na rzecz którego dokonały wyboru.

Będą one miały prawo zachować majątek nieruchomy, posiadany na terytorjum drugiego państwa, w którym miały miejsce stałego zamieszkania przed dokonaniem wyboru.

Będą one mogły wywieźć bez cła swój majątek ruchomy wszelkiego rodzaju, do kraju, na którego rzecz dokonały wyboru, i będą wolne od wszystkich poborów za opuszczenie kraju lub opłat, jeśli one istnieją.

W takim samym terminie Polacy, obywatele niemieccy, przebywający w obcych państwach, będą mieli prawo, o ile ustawy tych obcych Państw inaczej nie stanowią i o ile już nie nabyli w nich obywatelstwa, uzyskać obywatelstwo polskie z wykluczeniem niemieckiego, stosując się w tym względzie do przepisów, które będą wydane przez Państwo Polskie.

W części Górnego Śląska, poddanej plebiscytowi, przepisy niniejszego artykułu zyskają moc dopiero po ostatecznem przydzieleniu tego terytorjum.

ARTYKUŁ 92.

Stosunek i rodzaj ciężarów finansowych Niemiec i Prus, które będzie miała ponosić Polska, zostaną określone zgodnie z artyku-

łem 254 Części IX (Postanowienia finansowe) niniejszego Traktatu.

Część długu, która według obliczenia, przewidzianej w rzeczonym artykule, Komisji Odszkodowań, odnosi się do zarządzeń wydanych przez Rządu niemiecki i pruski dla celów kolonizacji niemieckiej w Polsce, zostanie wyłączona z udziału, który obciążą Polskę.

Ustalając, w wykonaniu artykułu 256 Części VIII (Odszkodowania) niniejszego Traktatu, wartość dóbr i własności Rzeszy lub Państw niemieckich, przechodzących do Polski jednocześnie z oddaniem jej terytorjami, Komisja Odszkodowań wyłączy z tej oceny budowle, lasy i inną własność państwową, która należała do dawnego Królestwa Polskiego. Przejdą one na własność Polski wolne od wszelkich ciężarów.

Na wszystkich terytorjach Niemiec, zmieniających przynależność państwową z mocy niniejszego Traktatu i uznanych ostatecznie za część Polski, Rząd Polski może w zastosowaniu przepisów artykułu 297 likwidować dobra, prawa i udziały obywateli niemieckich tylko zgodnie z następującymi przepisami.

1) suma, uzyskana z likwidacji powinna być zapłaconą bezpośrednio uprawnionemu;

2) na wypadek, gdyby uprawniony udowodnił przed mieszanym trybunałem rozjemczym, przewidzianym w Dziale VI Części X (Przepisy ekonomiczne) niniejszego Traktatu, albo przed rozjemcą, przez ten trybunał wyznaczonym, że warunki sprzedaży lub zarządzenia, wydane przez Rząd polski, nie przewidziane przez ogólne ustawodawstwo polskie, odbiły się bez słusznego powodu ujemnie na cenie, to Trybunał lub rozjemca będzie mógł przyznać uprawnionemu słuszne wynagrodzenie, które Rząd Polski będzie musiał zapłacić.

Późniejsze Konwencje uregulują wszystkie kwestje, które nie zostały uregulowane w niniejszym Traktacie, które mogą powstać wskutek cesji pomienionych terytorjów.

ARTYKUŁ 93.

Polska przyjmuje postanowienia, które Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone uznają za konieczne dla ochrony w Polsce interesów mieszkańców, różniących się od większości ludności rasą, językiem lub religją i godzi się na zamieszczenie tych postanowień w Traktacie z temi Mocarstwami.

Polska godzi się również na zamieszczenie w Traktacie z Głównemi Mocarstwami sprzymierzonymi i stowarzyszonymi postanowień, które te Mocarstwa uznają za konieczne dla ochrony wolności tranzytu oraz przepisów o słusznem traktowaniu handlu innych nardo-

DZIAŁ IX.

Prusy Wschodnie.

ARTYKUL 94.

Na obszarze, objętym południową granicą Prus Wschodnich, oznaczoną w artykule 28 Części II (Granice Niemiec) niniejszego Traktatu, a linią opisaną poniżej, mieszkańcy będą powołani do oznaczenia przez głosowanie Państwa, z którym pragną być połączeni: linię tę stanowi granica zachodnia i północna obwodu (Regierungsbezirk) Olsztyńskiego aż do jej zetknięcia się z granicą powiatów (Kreis): Oleckiego i Węgoborskiego, od tego miejsca granica północna powiatu (Kreis) Oleckiego aż do zetknięcia się z dawną granicą Prus Wschodnich.

ARTYKUL 95.

W przeciągu najdalej 15 dni od chwili uprawnocnienia się niniejszego Traktatu wojaka i władze niemieckie ustąpią z obszaru wyżej opisanego, wstrzymując się podczas tej ewakuacji od wszelkich rekwizycji w pieniądzech lub naturze i od wszelkich zarządzeń mogących narazić na szwank interesy materialne kraju.

Po upływie oznaczonego wyżej okresu obszar ten poddany będzie pod władzę Komisji międzynarodowej, złożonej z pięciu członków, których zamianują Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone. Komisja ta posiadać będzie ogólną władzę administracyjną, a w szczególności zadaniem jej będzie zorganizować głosowanie i poczynić wszelkie zarządzenia, które uzna za konieczne celem zapewnienia jego wolności, rzetelności, tajności. Komisja mieć będzie zupełną władzę do stanowienia we wszystkich sprawach, które w związku z wykonaniem niniejszych przepisów mogą wynikać.

Komisja poczyni wszelkie potrzebne zarządzenia, aby w wykonywaniu swych czynności zapewnić sobie pomoc osób, które wybierze z pośród ludności miejscowej. Uchwały jej zapadać będą większością głosów.

Prawo głosu przysługiwać będzie każdej bez różnicy płeć osobie, która czyni zadość warunkom następującym:

a) Ma lat 20 skończonych w dniu uprawnomocnienia się niniejszego Traktatu.

b) urodziła się na obszarze podlegającym plebiscytowi, albo posiada tam miejsce stałego zamieszkania (domicile) lub zwykłego zamieszkania (résidence habituelle) od daty, którą oznaczy Komisja.

Każdy głosować będzie w gminie, w której ma miejsce stałego zamieszkania (ou il est domicilié) lub w gminie, w której się urodził, o ile na opisanym obszarze nie posiada miejsca stałego zamieszkania lub na nim nie zamieszkuje (résidence).

Wyniki głosowania zostaną ustalone gminami (Gemeinde), większością głosów w każdej gminie.

Po zamknięciu głosowania Komisja zawiadomi Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone o liczbie głosów w każdej gminie przekładając im jednocześnie szczegółowy raport o przebiegu głosowania oraz wnioski co do linii, którą należałoby przyjąć za granicę Prus Wschodnich na tej przestrzeni, biorąc przytem pod uwagę zarówno życzenie mieszkańców, przez głosowanie wyrażone, jak, położenie geograficzne i gospodarcze danych miejscowości. Poczem Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone oznaczą na tej przestrzeni granicę między Prusami Wschodnimi a Polską.

Jeżeli granica oznaczona przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone będzie tego rodzaju, że odetnie od Prus Wschodnich jakąkolwiek część terytorjum opisanego w art. 94, zrzeczenie się przez Niemcy ich praw na rzecz Polski, przewidziane wyżej w art. 87, rozciągnie się również na terytorja w ten sposób odcięte.

Skoro tylko linia zostanie oznaczona przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, Komisja międzynarodowa zawiadomi władze administracyjne Prus Wschodnich, że mogą znów objąć administrację terytorjum położonego na północ od oznaczonej w ten sposób linii, czego te powinny dokonać w ciągu miesiąca od motyfikacji i w sposób przez Komisję przepisany. W tymże samym terminie i w sposób przez Komisję przepisany Rząd polski winien będzie objąć zarząd terytorjum położonego na południe od oznaczonej linii. Gdy tym sposobem zostanie już zapewniony zarząd kraju przez władze wschodnio-pruskie względnie polskie, ustanie władza Komisji międzynarodowej.

Wydatki Komisji, zarówno na pokrycie jej własnych kosztów, jak na zarząd powierzonego jej terytorjum, czerpane będą z dochodów miejscowych, nadwyżka wydatków pokryta będzie przez Prusy Wschodnie w stosunku, który zostanie określony przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone.

*) Olsztyn — Allenstein; Olecko — Oletzko; Węgoborg — Angerburg.

ARTYKUŁ 96.

Na przestrzeni, obejmującej powiaty (Kreise) Sztumski i Suski oraz części powiatów: Malborskiego na wschód od Nogatu i Kwidzińskiego na wschód od Wisły, mieszkańcy będą wezwani do wypowiedzenia się przez głosowanie poszczególnymi gminami (Gemeinde), czy życzą sobie, aby poszczególne gminy, na tej przestrzeni leżące, należały do Polski albo do Prus Wschodnich.

ARTYKUŁ 97.

W przeciągu najdalej 15 dni od uzyskania przez niniejszy Traktat mocy obowiązującej, wojska i władze niemieckie ustąpią z obszaru opisanego w art. 96, wstrzymując się podczas tej ewakuacji od wszelkich rekwizycji w pieniądzu lub naturze i od wszelkich zarządzeń mogących narazić na szwank interesy materialne kraju.

Po upływie oznaczonego wyżej terminu, władzę na tym obszarze obejmie Komisja Międzynarodowa, złożona z pięciu członków, których zamianują Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone. Ta komisja, której w razie potrzeby towarzyszyć będzie konieczna siła zbrojna, obejmie zarząd ogólny, a w szczególności będzie miała za zadanie zorganizować głosowanie i poczynić wszelkie zarządzenia, które uzna za konieczne, celem zabezpieczenia jego wolności, rzetelności i tajności, stosując się w tej mierze, o ile to będzie możliwym, do przepisów niniejszego Traktatu, dotyczących plebiscytu na terytorjum Olsztyńskim, jej postanowienia zapadać będą większością głosów.

Wydatki komisji, zarówno na pokrycie kosztów jej utrzymania, jak na administrację powierzonego jej obszaru, ozerpane będą z dochodów miejscowych.

Po ukończeniu głosowania Komisja zawiadomi Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone o liczbie głosów w każdej gminie oraz złoży szczegółowy raport o przebiegu

*) Sztum — Stuhm, Susz — Rosenberg, Malbork — Marienburg, Kwidziń — Marienwerder.

głosowania i wniosek co do linii, któraby powinna być przyjęta, jako granica Prus Wschodnich na tym obszarze, biorąc przytem pod uwagę zarówno życzenia mieszkańców wyrażone przez głosowanie, jak położenie geograficzne i gospodarce danych miejscowości. Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone oznaczą granicę między Prusami Wschodnimi i Polską na tym obszarze, pozostawiając w każdym razie Polsce, na całym odcinku Wisły, zupełny i całkowity nadzór rzeki, włączając w to jej brzeg wschodni na takiej przestrzeni, która może okazać się konieczną do jej uregulowania i ulepszenia. Niemcy zobowiązują się nie wznosić żadnych fortyfikacji nigdy i na żadnej części oznaczonego obszaru, który pozostanie niemieckim.

Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone ułożą jednocześnie regulamin, zapewniający ludności Prus Wschodnich na słusznych warunkach dostęp do Wisły i korzystanie z niej tak dla tej ludności, jak dla jej towarów, bądź statków i z pełnem uwzględnieniem jej potrzeb.

Oznaczenie granicy i przewidziane wyżej przepisy będą obowiązywały wszystkie strony zainteresowane.

Z chwila, gdy zarząd kraju zostanie objęty przez władze Prus Wschodnich, względnie Polski, pełnomocnictwa Komisji temsamem zostaną wyczerpane.

ARTYKUŁ 98.

Niemcy i Polska zawrą w ciągu roku od uprawomocnienia się niniejszego Traktatu Konwencję, której brzmienie, w razie niemożności porozumienia, ustali Rada Związku Narodów; Konwencja ta zabezpieczy z jednej strony Niemcom zupełne i odpowiednio ułatwienia w komunikacji kolejowej między pozostałą częścią Niemiec a Prusami Wschodnimi poprzez terytorjum polskie, z drugiej zaś — Polsce także samo ułatwienie w jej komunikacji z Wolnem Miastem Gdańskim, poprzez terytorjum niemieckie, które mogłoby znaleźć się na prawym brzegu Wisły między Polską a Wolnem Miastem Gdańskim.

DZIAŁ XI.

Wolne miasto Gdańsk.

ARTYKUŁ 100.

Niemcy zrzekają się, na rzecz Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych, wszystkich praw i tytułów do terytorjum objętego przez następujące granice:

od morza Bałtyckiego na południe aż do punktu zetknięcia się głównych koryt żeglownych Nogatu i Wisły (Weichsel): granica Prus Wschodnich tak jak jest opisana w art. 28

Części II (Granice Niemiec) niniejszego Traktatu;

od tego miejsca główne żeglowne koryto

*) Klajpeda — Memel.

*) Tezewo — Dirschau, Kościerzyna — Berent, Skarszewy — Schöneck, Miłobadz — Muehbanz, Rebielcz — Rambeltsch, Łackie Jezioro — Lonkener See, Nowy Wietec — Neu Fietz, Szatanpy — Scharpi, Kościerska Huta — Bärenhütte, Łąki — Lonken.

Wisły w dół aż do punktu oddalonego około 6 klm. 500 m. na północ od mostu łczewskiego; stąd na północny zachód aż do punktu pomiarowego 5 położonego o 1 klm. 500 m. na południowy wschód od kościoła w Gütlland:

linja, która na miejscu zostanie oznaczona;

stąd na zachód aż do występu utworzonego przez granicę powiatu kościerskiego o 8 klm. 500 m. na północny wschód od Skarszew:

linja, która na miejscu zostanie oznaczona, a przechodzić będzie między Miłobądem na południe i Rębielczem na północ;

stąd na zachód granica powiatu kościerskiego aż do wgłębienia, które tworzy o 6 klm. na północno - północny zachód od Skarszew;

stąd aż do punktu położonego na linii średniej Łackiego jeziora:

linja, która zostanie na miejscu oznaczona iść będzie na północ od Nowego Wietca i Szatarp i na południe od Kościerskiej Huty i Łak;

stąd linja średnia Łackiego jeziora aż do jego północnego krańca;

stąd aż do południowego krańca Połęcińskiego jeziora;

linja, która zostanie oznaczona na miejscu;

stąd linja średnia Połęcińskiego jeziora aż do jego krańca północnego;

stąd na północny wschód aż do punktu położonego około 1 klm. na południe od kościoła w Kolebkach, gdzie droga żelazna Gdańsk — Wejcherowo przecina strumień:

linja, która zostanie na miejscu oznaczona, a iść będzie na południowy wschód od Kameli, Skrzeszewa, Fidlina, Sulmina (Richthof), Materni, Owczarni i na północny zachód od Nowej Wsi, Marszew, Czapielska, Kiełpina Wysokiego i Kiełpinka, Pulwermuehl, Renneberga i miast Oliwy i Sopot;

stąd bieg wyżej wspomnianego strumienia aż do morza Bałtyckiego, Granice powyżej opisane oznaczone są na mapie niemieckiej w skali 1:100.000, dołączonej do niniejszego Traktatu pod Nr. 4.

ARTYKUŁ 101.

Komisja złożona z trzech członków, a mianowicie: z Komisarza Naczelnego, jako przewodniczącego, mianowanego przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, z jednego członka mianowanego przez Niemcy i jednego przez Polskę, utworzona zostanie w przeciągu 15 dni od uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, a to w celu by oznaczyć

*) Połęcińskie Jezioro — Pollenziner See; Kolebki — Kolliebken; Wejcherowo — Neustadt; Kamela — Kamehlen; Skrzeszew — Kwissan; Maternia — Mattern; Owczarnia — Schäferei; Nowa Wieś — Neuendorf; Marszew — Marschau; Czapielsko — Czapielken; Wysoki Kiełpin — Hoch Kelpin; Kiełpinek — Klein Kelpin.

na miejscu linję graniczną terytorjum wyżej oznaczonego, licząc się w miarę możności z istniejącymi granicami gmin.

ARTYKUŁ 102.

Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone zobowiązują się utworzyć z miasta Gdańska wraz z terytorjum oznaczonym w art. 100 wolne miasto. Będzie ono oddane pod ochronę Związku Narodów.

ARTYKUŁ 103.

Konstytucja Wolnego Miasta Gdańska opracowana zostanie w porozumieniu z Komisarzem Naczelnym Związku Narodów przez prawidłowo wyznaczonych przedstawicieli Wolnego Miasta. Znajdować się ona będzie pod gwarancją Związku Narodów.

Komisarz Naczelnny orzekać będzie w pierwszej instancji we wszystkich sporach, które mogłyby wyniknąć pomiędzy Polską a Wolnym Miastem z powodu niniejszego Traktatu lub porozumień i układów dodatkowych.

Komisarz Naczelnny będzie miał siedzibę w Gdańsku.

ARTYKUŁ 104.

Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone zobowiązują się do ułożenia brzmienia między Rządem Polski i Wolnym Miastem Gdańskim. Pomędzy Rządem Polskim a Wolnym Miastem Gdańskim zawarta zostanie konwencja, która otrzyma moc obowiązującą jednocześnie z ukonstytuowaniem Wolnego Miasta; konwencja ta:

1. włączy Wolne Miasto Gdańsk do obszaru objętego polską granicą celną i zapewni ustanowienie w porcie strefy wolnej;

2. zapewni Polsce bez żadnych zastrzeżeń, swobodne używanie i korzystanie z dróg wodnych, doków, basenów, nabrzeży i innych budowli na terytorjum Wolnego Miasta, koniecznych dla wwozu i wywozu z Polski;

3. zapewni Polsce nadzór i zarząd Wisły i całej sieci kolejowej w granicach Wolnego Miasta, z wyjątkiem tramwajów, i innych kolei służących głównie potrzebom Wolnego Miasta, jako też nadzór i zarząd komunikacji pocztowych, telegraficznych i telefonicznych między Polską i portem gdańskim;

4. zapewni Polsce prawo rozwijania i ulepszenia dróg wodnych, doków, basenów, nabrzeży, dróg żelaznych i innych budowli i środków komunikacji wyżej wzmiankowanych, oraz prawo wydzierżawienia lub nabywania w tym celu na odpowiednich warunkach, koniecznych terenów i wszelkiej własności;

5. zapewni, iż żadne różnice nie będą czynione w Wolnym Mieście Gdańsku na szkodę obywateli polskich i innych osób polskiego pochodzenia lub mówiących po polsku;

6. zapewni prowadzenie spraw zagranicznych Wolnego Miasta Gdańska oraz ochronę jego obywateli zagranicą przez Rząd Polski.

ARTYKUŁ 105.

Z chwilą uprawomocnienia się niniejszego Traktatu obywatele niemieccy mający miejsce stałego zamieszkania (domiciliés) na terytorjum oznaczonym w art. 100 utracą i p s o f a c t o obywatelstwo niemieckie, aby się stać obywatelami Wolnego Miasta Gdańska.

ARTYKUŁ 106.

W przeciągu dwu lat od uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, obywatele niemieccy, w wieku powyżej 18 lat mający miejsce stałego zamieszkania (domiciliés) na terytorjum, oznaczonym w art. 100, będą mogli dokonać wyboru na rzecz obywatelstwa niemieckiego. Wybór męża skutkuje za żonę, zaś wybór rodziców skutkuje za dzieci poniżej lat 18.

Osoby, które skorzystały z przewidzianego powyżej prawa wyboru, winny w ciągu następujących 12 miesięcy przenieść swe stałe zamieszkanie do Niemiec.

Wolno im będzie zachować majątek nieruchomości, jaki posiadają na terytorjum Wolnego Miasta Gdańska. Będą mogły wywieść majątek ruchomy wszelkiego rodzaju. Nie będzie na nie nałożona z tego tytułu żadna opłata, ani wywozowa, ani przywozowa.

ARTYKUŁ 107.

Wszelka własność należąca do Rzeszy lub Państw niemieckich a znajdująca się na terytorjum Wolnego Miasta Gdańska zostanie przeniesiona na Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, które ją odstąpią Wolnemu Miastu lub Państwu Polskiemu, stosownie do tego, co przez nie za słuszne uznane zostanie.

CZĘŚĆ V.

Przepisy dotyczące wojska, marynarki i lotnictwa.

Aby umożliwić przygotowanie (préparation-imitation) ogólne ograniczenia zbrojeń wszystkich narodów, Niemcy zobowiązują się

przestrzegać ściśle następujących przepisów, dotyczących wojska, marynarki i lotnictwa.

DZIAŁ I.

Przepisy, dotyczące wojska.

ROZDZIAŁ I.

Liczebność i kadry armji niemieckiej.

ARTYKUŁ 159.

Niemieckie siły zbrojne zostaną zdemobilizowane i zredukowane, jak to poniżej ustalono.

ARTYKUŁ 160.

1. Najpóźniej do 31 marca 1920 r. armja niemiecka nie powinna liczyć więcej, niż siedem dywizji piechoty i trzy dywizje kawalerji.

Od tej chwili ogólny skład liczebny armji Państw, tworzących Niemcy, nie powinien przekraczać stu tysięcy ludzi łącznie z oficerami i zakładami. Armja służyć będzie jedynie do utrzymania porządku wewnątrz kraju i pilnowania (police-control) granic.

Ogólna liczba oficerów z personelem sztabów włącznie, bez względu na ich skład, nie może przewyższać czterech tysięcy.

2. Dywizje oraz sztaby korpusów armji będą utworzone zgodnie z tablicą Nr. 1, dołączonej do niniejszego Działu.

Ilość i skład liczebny jednostek piechoty, artylerji, inżynierji, służby i wojsk technicznych, przewidziane w pomienionej tablicy,

stanowią maxima, które nie powinny być przekraczane.

Poniżej wymienione jednostki mogą mieć swój własny zakład:

- Pułk piechoty;
- Pułk kawalerji;
- Pułk artylerji polowej;
- Bataljon inżynierji.

3. Dywizje mogą posiadać tylko dwa Sztaby Korpusów armji. Utrzymywanie lub formowanie sił zbzdnych, inaczej ugrupowanych, lub innych organów dowództwa lub przygotowania do wojny jest zabronione.

Główny Sztab niemiecki i wszelkie temu podobne organizacje będą rozwiązane i nie będą mogły pod jakąkolwiek formą być przywrócone.

Personel oficerów, lub utożsamionych w stopniach, w Ministerjach Wojny różnych Państw Niemiec oraz w przydzielonych do nich zarządach, nie powinien przewyższać trzystu oficerów, włączonych do najwyższego składu liczebnego czterech tysięcy, przewidzianego w niniejszym artykule, paragrafie 1. ustępie 3.

ARTYKUŁ 161.

Służby administracji wojny, które mają personel cywilny, nie zaliczony do składu li-

czebnego, przewidzianego w niniejszych postanowieniach, będą miały ten personel zredukowany w każdej swej kategorii do jednej dziesiątej liczby przewidzianej w budżecie 1913 roku.

ARTYKUŁ 162.

Liczba pracowników i urzędników Państw niemieckich, takich, jak celnicy, strażnicy leśni, strażnicy nadbrzeżni, nie powinna przewyższać liczby takich pracowników i urzędników, zatrudnionych w ten sposób w roku 1913.

Liczba żandarmów, pracowników lub urzędników miejscowej lub miejskiej policji może być powiększana jedynie w stosunku odpowiadającym przyrostowi ludności od roku 1913 w miejscowościach i miastach, które się nimi posługują.

Pracownicy i urzędnicy nie będą mogli być zbierani dla brania udziału w ćwiczeniu wojskowym.

ARTYKUŁ 163.

Redukcja sił wojskowych Niemiec, uchwalona w artykule 160, będzie mogła być stopniowo uskuteczniiona w sposób następujący:

W ciągu trzech miesięcy od chwili, gdy niniejszy Traktat uzyska moc obowiązującą, całkowita liczebność będzie musiała być sprowadzona do 200,000 ludzi, zaś liczba jednostek nie powinna przekraczać dwukrotnie liczby, przewidzianej w artykule 160.

Po upływie tego terminu, oraz w końcu każdego następnego okresu 3-miesięcznego, konferencja wojskowych ekspertów Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych, ustali na następny okres trzymiesięczny, jakie mają być dokonane redukcje, przyczem najpóźniej 31 marca 1920 r. całkowita liczebność sił niemieckich nie będzie przekraczała maximum 100,000 ludzi, przewidzianych w artykule 160. Przy stopniowej tej redukcji, należy utrzymać ten sam stosunek między liczbą żołnierzy i oficerów, oraz liczbą jednostek różnych kategorii, jaki jest przewidziany w powyższym artykule.

ROZDZIAŁ II.

UZBROJENIE, AMUNICJA I MATERJAŁ.

ARTYKUŁ 164.

Do czasu, kiedy Niemcy będą mogły być dopuszczone jako Członek Związku Narodów, armja niemiecka nie powinna posiadać uzbrojenia, przewyższającego liczby, ustalone w tablicy Nr. II, dołączonej do niniejszego Działu, z wyjątkiem warunkowego uzupełnienia, które może osiągnąć maximum jednej dwudziestej piątej części dla broni palnej i jednej pięćdziesiątej dla armat, a które będzie wyłącznie przeznaczone dla dokonywania ewentualnego koniecznej zamiany.

Niemcy oświadczają, że już obecnie zobowiązują się za czas, kiedy zostaną dopuszczone, jako Członek Związku Narodów, że uzbrojenia ustalone we wspomnianej tablicy nie zostanie przekroczone, oraz że będzie podlegało modyfikacji przez Radę Związku, której decyzje w tym względzie Niemcy zobowiązują się ściśle przestrzegać.

ARTYKUŁ 165.

Liczba maximum dział, kartaczownic, minenwerfer i karabinów, zarówno jak zapas amunicji i wyekwipowania, jakie Niemcy są upoważnione zatrzymać przez okres czasu, który upłynie pomiędzy chwilą uzyskania przez niniejszy Traktat mocy obowiązującej a datą 31 marca 1920 r., podaną w artykule 160, przedstawiać będzie, ten sam stosunek do zapasów — maximum dozwolonych i ustalonych w tablicy Nr. III, dołączonej do niniejszego Działu, jaki względem sił maximum dozwolonych przez artykuł 160 będą przedstawiały siły armji niemieckiej, w miarę jej redukcji, przewidzianej w art. 163.

ARTYKUŁ 166.

W dniu 31 marca 1920 r., zapasy amunicji, któremi armja niemiecka będzie mogła rozporządzać, nie powinny przewyższać liczb, ustanowionych w tablicy Nr. III, dołączonej do niniejszego Działu.

W tym samym terminie, Rząd niemiecki powinien złożyć te zapasy w miejscach, o których zawiadomi Rządu Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych. Nie wolno mu tworzyć żadnych innych zapasów, składów lub rezerw amunicji.

ARTYKUŁ 167.

Liczba i wagomiar armat, do zachowania których Niemcy są upoważnione, a które od chwili uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, mają tworzyć uzbrojenie pozycji obronnych fortec i placów obronnych, lądowych lub nadmorskich, muszą być natychmiast zakomunikowane przez Rząd Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych i nie będą mogły przewyższać maximum.

W ciągu dwu miesięcy od chwili uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, najwyższe zaprowiantowanie w amunicję rzeczonych armat będzie jednolicie zredukowane i utrzymane w mierze tysiąca pięćset strzałów na działo, dla wagomiaru 10,5 i wagomiarów mniejszych, a do pięćset strzałów na działo większych wagomiarów.

ARTYKUŁ 168.

Fabrykacja broni, amunicji i wszelkiego materiału wojennego będzie mogła być prowadzona tylko w fabrykach i zakładach, których miejsca będą podane do wiadomości i aprobaty Rządów Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych; te ostatnie za-

strzegają sobie prawo redukowania liczby pomienionych zakładów i fabryk.

W ciągu trzech miesięcy od chwili uprawomocnienia się Traktatu wszystkie inne zakłady, mające za zadanie produkowanie, przygotowanie, przechowywanie lub studjowanie broni, amunicji lub jakiegokolwiek materiału wojennego, będą zniesione. Toż samo dotyczy tych arsenałów, które nie będą służyły za składy amunicji dozwolonej. W tym samym terminie personel tych arsenałów będzie zwolniony.

ARTYKUŁ 169.

W ciągu dwu miesięcy od chwili uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, broń, amunicja i materiał wojenny niemiecki, włączając w to wszelki materiał do obrony przeciw statkom powietrznym, znajdujące się w Niemczech, a które będą stanowiły nadwyżkę dozwolonej ilości, będą musiały być dostarczone Rządom Głównym Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych dla zniszczenia lub uczynienia niezdawnymi do użytku. Toż samo dotyczy wszelkich urządzeń do wytwarzania materiału wojennego z wyjątkiem tych, które będą uznane za konieczne do uzbrojenia i wyekwipowania dozwolonych sił zbrojnych niemieckich.

Dostawa ta dokonana będzie do tych punktów terytorjum niemieckiego, które będą wyznaczone przez rzeczono Rzady.

W ciągu tego samego okresu czasu, broń, amunicja i materiał wojenny, pochodzące z zagranicy, włączając w to materiał do obrony przeciw statkom powietrznym, bez względu na stan, w jakim się znajdują, będą dostarczone rzeczonym Rządom, które postanowią o ich przeznaczeniu.

Broń, amunicja i materiał, jakie na skutek stopniowej redukcji niemieckich sił wojskowych przekroczą ilość dozwoloną według tablic Nr. II i III, załączonych do niniejszego Działu, będą musiały być wydane, jak powiedziano wyżej, w takim terminie, który określą narady ekspertów wojskowych, przewidziane w artykule 163.

ARTYKUŁ 170.

Przywóz do Niemiec broni, amunicji i wszelkiego materiału wojennego będzie surowo wzbroniony.

Toż samo dotyczy fabrykacji i wywozu broni, amunicji i wszelkiego materiału wojennego, przeznaczonego dla krajów obcych.

ARTYKUŁ 171.

Ponieważ posługiwanie się gazami duszącymi, trującymi lub tym podobnymi, jako też wszelkimi płynami, materiałami lub podobnymi sposobami jest zakazane, przeto fabrykacja ich w Niemczech i przywóz ich do Niemiec są surowo wzbronione.

Toż samo dotyczy materiału specjalnie przeznaczonego do fabrykacji, przechowywania lub posługiwania się rzeczonymi produktami i sposobami.

Wzbroniona jest również fabrykacja i wwóz do Niemiec wozów pancernych, czołgów i wszelkich temu podobnych maszyn, mogących służyć celom wojennym.

ARTYKUŁ 172.

W ciągu trzech miesięcy od uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, Rząd niemiecki poda do wiadomości Rządów Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych rodzaj i sposób fabrykacji wszystkich materiałów wybuchowych, substancji trujących i wszelkich innych preparatów chemicznych, używanych przezeń podczas wojny lub przygotowanych przezeń w celu takiego użytkowania.

ROZDZIAŁ III.

POBÓR I WYĆWICZENIE WOJSKOWE.

ARTYKUŁ 173.

Powszechna i obowiązkowa służba wojskowa będzie w Niemczech zniesiona.

Armja niemiecka będzie mogła być utworzona i zrekrutowana tylko w drodze dobrowolnego zaciągu.

ARTYKUŁ 174.

Zaciąg podoficerów i żołnierzy będzie musiał trwać dwanaście lat bez przerwy.

Liczba ludzi, opuszczających służbę dla jakichkolwiek przyczyn przed upływem terminu ich zaciągu, nie powinna rocznie przekraczać pięciu procent całego składu liczebnego, ustanowionego przez niniejszy Traktat (Artykuł 160, paragraf 1, ustęp 2).

ARTYKUŁ 175.

Oficerowie, którzy pozostaną w armji, muszą zaciągnąć zobowiązanie służenia w niej conajmniej do czterdziestu pięciu lat życia.

Nowomianowani oficerowie będą musieli zaciągnąć zobowiązanie służenia czynnie bez przerwy conajmniej w ciągu dwudziestu pięciu lat.

Oficerowie, którzy należeli poprzednio do jakiegobądź formacji armji, i nie będą zatrzymani w jednostkach, których zachowanie jest dozwolone, nie powinni brać udziału w żadnem praktycznem lub teoretycznem ćwiczeniu wojskowem i nie będą podlegali żadnym obowiązkom wojskowym.

Liczba oficerów, opuszczających służbę dla jakichkolwiek przyczyn przed upływem terminu ich zaciągu, nie powinna rocznie przekraczać pięciu procent całego składu liczebnego oficerów, ustanowionego przez niniejszy Traktat (Artykuł 160, paragraf 1, ustęp 3).

ARTYKUŁ 176.

Po upływie dwu miesięcy od uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, pozostanie w Niemczech jedynie taka liczba szkół wojskowych, która będzie ściśle nieodzowna do rekrutowania oficerów dozwolonych jednostek. Szkoły te będą wyłącznie przeznaczone do rekrutowania oficerów każdej poszczególnej broni, licząc po jednej szkole dla każdej broni.

Liczba przyjmowanych uczniów na kursy pomienionych szkół będzie ściśle odpowiadała potrzebnym do wypełnienia wakansom kadrów oficerskich. Uczniowie i kadry będą zaliczone do składu liczebnego, ustanowionego przez niniejszy Traktat (Artykuł 160, paragraf 1, ustępy 2 i 3).

W następstwie tego i w terminie powyżej ustanowionym, wszystkie akademje wojenne lub podobne zakłady w Niemczech, jak również różne szkoły wojskowe oficerskie, podchorążych (Aspiranten), kadetów, podoficerów i uczniów na podoficerów (Aspiranten), inne, niż przewidziane powyżej, będą zniesione.

ARTYKUŁ 177.

Zakłady naukowe, uniwersytety, towarzystwa byłych wojskowych, stowarzyszenia strzeleckie, sportowe lub turystyczne i wogóle wszelkiego rodzaju stowarzyszenia, bez względu na wiek swych członków, nie powinny zajmować się żadnymi sprawami wojskowymi.

W szczególności zabronionem im będzie uczyć lub ćwiczyć swych członków, lub pozwalać im uczyć lub ćwiczyć się w sztuce lub posługiwaniu się bronią wojenną.

Towarzystwa te, stowarzyszenia, zakłady naukowe i uniwersyteckie nie powinny mieć żadnej łączności ani z Ministerjum Wojny, ani z żadną inną władzą wojskową.

ARTYKUŁ 178.

Wszelkie zarządzenia mobilizacyjne lub prowadzące do mobilizacji są zabronione.

Pod żadnym pozorem oddziały wojsk, służby lub sztaby nie powinny posiadać kadrów uzupełniających.

ARTYKUŁ 179.

Niemcy zobowiązują się, począwszy od daty, w której niniejszy Traktat uzyska moc obowiązującą, nie akredytować w żadnym obcym kraju żadnej misji wojskowej, żeglar-

skiej lub lotniczej, nie wysyłać, ani też nie pozwalać na wyjazd takiej misji; zobowiązują się nadto przedsięwziąć odpowiednie środki, aby nie dozwolili obywatelom niemieckim opuszczania swego terytorjum dla zaciągnięcia się do armji, floty lub służby lotniczej jakiegokolwiek obcego mocarstwa, dla przydzielenia się do niego, celem pomagania w wyćwiczeniu lub wogóle dla współdziałania w obcym kraju w nauczaniu wojskowem, żeglarskiem lub lotniczem.

Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, o ile to ich dotyczy, zgadzają się, od chwili gdy niniejszy Traktat uzyska moc obowiązującą, nie zaciągać do swoich armji, swojej floty lub swoich sił lotniczych ani też nie przydzielać do nich żadnego obywatela niemieckiego dla dopomożenia mu w wyćwiczeniu wojskowem, i wogóle nie zatrudniać żadnego obywatela niemieckiego jako instruktora wojskowego, żeglarskiego lub lotniczego.

Jednak postanowienie niniejsze nie narusza prawa Francji do prowadzenia zaciągu do Legji cudzoziemskiej stosownie do praw i regulaminów wojskowych francuskich.

ROZDZIAŁ IV.

FORTYFIKACJE.

ARTYKUŁ 180.

Wszystkie pozycje obronne, fortece i place obronne lądowe, znajdujące się na terytorjum niemieckiem na zachód od linii przeprowadzonej o pięćdziesiąt kilometrów na wschód od Renu, będą rozbrojone i zburzone.

W ciągu dwu miesięcy od daty, kiedy niniejszy Traktat uzyska moc obowiązującą, pozycje obronne, fortece i place obronne, znajdujące się na terytorjum nie zajętem przez wojska sprzymierzone i stowarzyszone będą musiały być rozbrojone i w drugim terminie czteromiesięcznym zburzone. Te, które się znajdują na terytorjum zajętem przez wojska sprzymierzone i stowarzyszone powinny być rozbrojone i zburzone w terminie, który będzie mógł być ustalony przez Naczelne Dowództwo sprzymierzone.

Budowanie wszelkich nowych fortyfikacji, jakiegokolwiek bądź rodzaju lub znaczenia, jest zabronione w strefie wymienionej w pierwszym ustępie niniejszego artykułu. System pozycji obronnych granic na południu i na wschodzie Niemiec będzie utrzymany w obecnym stanie.

TABLICA Nr. I.

Stan liczebny sztabów korpusów armji oraz dywizji piechoty i kawalerji.

Tablice te nie przedstawiają narzuconego Niemcom stanu liczebnego, lecz podają liczby (liczby jednostek i stanu liczebnego), stanowiące maxima, które w żadnym razie nie powinny być przekroczone.

I. SZTABY KORPUSÓW ARMJI.

J E D N O S T K I	Najwyższa liczba dozwolona	Najwyższy stan liczebny każdej jednostki	
		Oficerowie	Żołnierze
Sztab Korpusu armji	2	30	150
Razem w sztabach		60	300

II. SKŁAD JEDNEJ DYWIZJI PIECHOTY.

JEDNOSTKI SKŁADOWE	Najwyższa liczba tych jednostek w tej samej dywizji	Najwyższy skład liczebny każdej jednostki	
		Oficerowie	Żołnierze
Sztab dywizji piechoty	1	25	70
Sztab piechoty dywizyjnej	1	4	30
Sztab artylerji dywizyjnej	1	4	30
Pułk piechoty	3	70	2300
(Każdy pułk składa się: z 3 bataljonów piechoty. Każdy bataljon składa się z 3 kompanji piechoty i 1 kompanji kartaczoznicy).			
Kompanja minomiotów (minenwerfer)	3	6	150
Szawdron dywizyjny	1	6	150
Pułk artylerji polowej	1	85	1300
(Każdy pułk składa się: z 3 grup artylerji. Każda grupa składa się z 3 baterji).			
Bataljon inżynierji	1	12	400
(Bataljon ten składa się: z 2 kompanji pionierów, 1 oddziału pontonierów i 1 sekcji reflektorów).			
Oddział łączności	1	12	300
Oddział ten składa się: z 1 oddziału telefonicznego, 1 sekcji słuchowej i 1 sekcji gołębiarzy).			
Dywizyjna służba zdrowia	1	20	400
Parki i tabory	—	14	800
Razem dywizja piechoty	—	410	10830

III. SKŁAD JEDNEJ DYWIZJI KAWALERJI.

JEDNOSTKI SKŁADOWE	Najwyższa liczba tych jednostek w tej samej dywizji	Najwyższy skład liczebny każdej jednostki	
		Oficerowie	Żołnierze
Sztab jednej dywizji kawalerji.	1	15	50
Pułk kawalerji (Każdy pułk składa się: z 4 szwadronów).	6	40	800
Grupa konna (z 3 baterji)	1	20	400
Razem dywizja kawalerji		275	5.250

TABLICA № II.

TABELA UZBROJENIA DLA ZAOPATRZENIA NAJWYŻEJ 7 DYWIZJI PIECHOTY, 3 DYWIZJI KAWALERJI I 2 SZTABÓW KORPUSÓW ARMJI.

MATERJAŁ	Dywizja piechoty	Dla 7 dywizji piechoty	Dywizja kawalerji	Dla 3 dywizji kawalerji	2 Sztaby K. A.	Ogółem dla kolumn 2, 4 i 5
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Karabinów	12.000	84.000	—	—		84.000
Karabinków	—	—	6.000	18.000	To zaopatrzenie nie brane jest z uzbrojenia powiększonego Piechoty Dywizji	18.000
Kartaczownic ciężk.	108	756	12	36		792
Kartaczownic lekkich.	162	1.134	—	—		1.134
Minenwerfer średnich	9	63	—	—		63
Minenwerfer lekkich.	27	189	—	—		189
Dział 77	24	168	12	36		204
Granatników 105	12	84	—	—		84

TABLICA № III.

MAXIMA DOZWOLONYCH ZAPASÓW.

MATERJAŁ	Najwyższa liczba dozwolonej broni	Zaopatrzenie każdej jednostki	Ogółem maximum
Karabinów	84.000) 400 strzał.	40.800.000
Karabinków	18.000		
Kartaczownic ciężkich	792) 8000 "	15.408.000
Kartaczownic lekkich	1.134		
Minenwerfer średnich	63	400 "	25.200
Minenwerfer lekkich	189	800 "	151.200
Artylerja polowa:			
Dział 77	204	1000 "	204.000
Dział 105	84	800 "	67.200

DZIAŁ II.

Przepisy, dotyczące marynarki.

Po upływie dwóch miesięcy, od uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, siły niemieckiej floty wojennej czynnej nie mają przekraczać liczby:

- 6 pancerników typu Deutschland lub Lothringen,
- 6 lekkich krzyżowców,
- 12 kontrtorpedowców,
- 12 torpedowców,

albo równej ilości okrętów, zbudowanych dla ich zamiany, jak przewiduje artykuł 190.

Żaden statek podwodny nie powinien być wliczony do tej liczby.

Wszelkie inne statki wojenne, o ile niniejszy Traktat inaczej nie zarządzi, muszą być stawione do rezerwy, albo otrzymać przeznaczenie handlowe.

ARTYKUŁ 182.

Aż do zakończenia wylawiania min, przewidzianego przez artykuł 193, Niemcy powinny utrzymać w służbie czynnej taką ilość wylawiaczy min, jaka będzie ustalona przez Rządy Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych.

ARTYKUŁ 183.

Po upływie dwóch miesięcy, od uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, ogólna liczba personelu marynarki niemieckiej, łącznie z osobami, należącymi do załogi floty, do obrony wybrzeży, do stacji sygnałowych, do służby administracyjnej lub lądowej, nie powinna przekraczać liczby 15,000, razem z oficerami i ludźmi wszelkich stopni i korpusów.

Ogólna liczba oficerów i warrant oficerów niema przekraczać tysiąca pięciuset.

W przeciągu dwóch miesięcy, od uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, personel ponad tę liczbę powinien być zdemobilizowany.

Żaden korpus marynarki albo wojska, ani żadna formacja rezerwowa nie będą mogły być utworzone w Niemczech dla celów marynarki, bez zaliczenia do liczby wyżej ustalonej.

ARTYKUŁ 184.

Od chwili kiedy niniejszy Traktat uzyska moc obowiązującą, wszystkie nadwodne niemieckie okręty wojenne, znajdujące się poza portami niemieckimi, przestają należeć do Niemiec, które się zrzekają wszelkich praw do tych okrętów.

Okręty, na mocy warunków Rózejmu z dn. 11 listopada 1918 r., obecnie internowane w portach Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych, są uważane jako ostatecznie oddane.

warzyszonych, są uważane jako ostatecznie oddane.

Okręty, obecnie internowane w portach neutralnych, zostaną tam oddane Rządowi Głównym Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych. W tym celu Rząd niemiecki ma, z chwilą uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, zwrócić się do Mocarstw neutralnych z odpowiednią notyfikacją.

ARTYKUŁ 185.

W przeciągu dwóch miesięcy od uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, następujące statki wojenne nadwodne będą oddane Głównym Mocarstwom sprzymierzonym i stowarzyszonym w takich portach sprzymierzonych, jakie zostaną wyznaczone przez wspomniane Mocarstwa.

Te okręty będą w stanie rozbrojonym, jak przewiduje artykuł XXIII Rózejmu z dn. 11 listopada 1918 r. Jednak cała ta artylerja powinna zostać na pokładzie.

PANCERNIKI:

Oldenburg	Posen
Thuringen	Westfalen
Ostfriesland	Rheinland
Helgoland	Nassau

LEKKIE KRZYŻOWCE:

Stettin	Stralsund
Danzig	Augsburg
München	Kolberg
Lübeck	Stuttgart

I oprócz tego czterdzieści dwa nowoczesne kontrtorpedowce i pięćdziesiąt nowoczesnych torpedowców, które zostaną wyznaczone przez Rządy Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych.

ARTYKUŁ 186.

Z chwilą uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, Rząd niemiecki przedsięwzię pod dozorem Rządów Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych rozbić wszystkich statków wojennych nadwodnych, obecnie budowanych.

ARTYKUŁ 187.

Krzyżowce pomocnicze i statki posilkowe niemieckie, poniżej wymienione, zostaną rozbrojone i traktowane jako okręty handlowe.

OKRETY INTERNOWANE W KRAJACH NEUTRALNYCH:

Berlin	Seidlitz
Santa Fé	Yorck

OKRETY W NIEMIECKICH PORTACH:

Ammoon	Fürst Bülow
Answald	Gertrud
Bosnia	Kigoma
Cordoba	Rugia
Cassel	Santa Elena
Dania	Schleswig
Rio Negro	Möwe
Rio Pardo	Sierra Ventana
Santa Cruz	Chemnitz
Schwaben	Emil Georg v. Strauss
Solingen	Habsburg
Steigerwald	Meteor
Franken	Waldräute
Gundomar	Scharnhorst

ARTYKUŁ 188.

Po upływie miesiąca od uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, wszystkie łodzie podwodne niemieckie, jako też statki ratownicze i doki dla łodzi podwodnych, włącznie z dokiem rurowym, powinny być oddane Głównym Mocarstwom sprzymierzonym i stowarzyszonym.

Te z łodzi podwodnych, statków i doków, które będą uznane przez wymienione Rządy za zdolne do pływania o własnej sile, albo za mogące być holowanymi, będą przeprowadzone przez Rząd niemiecki do tych portów krajów sprzymierzonych, które zostały wyznaczone.

Reszta łodzi podwodnych, jako też te, które się znajdują w stanie budowy, zostaną całkowicie rozbite środkami Rządu niemieckiego i pod dozorem wyżej wymienionych Rządów. To rozbicie powinno być zakończone najpóźniej w trzy miesiące po uprawomocnieniu się niniejszego Traktatu.

Nie będą mogły być ani sprzedane, ani odstąpione zagranicę.

ARTYKUŁ 189.

Wszelkie przedmioty, maszyny i materiały, pochodzące z rozbitych okrętów wojennych niemieckich wszelkiego rodzaju, czy to ze statków nadwodnych, czy podwodnych, nie będą mogły być użyte do innych celów jak tylko do czysto przemysłowych albo handlowych.

ARTYKUŁ 190.

Zabrania się Niemcom budować albo nabywać jakiegokolwiek okręty wojenne, inne aniżeli takie, które są przeznaczone do zastąpienia jednostek czynnych, przewidzianych w niniejszym Traktacie (artykuł 181).

Okręty przeznaczone do wyżej wskazanego zastąpienia, nie będą mogły przekraczać pojemności:

10,000 ton dla pancerników,
6,000 „ „ lekkich krzyżowców,
800 „ „ kontrtorpedowców,
200 „ „ torpedowców.

Z wyjątkiem straty okrętu, jednostki różnych kategorii mogą być zastąpione dopiero po upływie:

20 lat dla pancerników i krzyżowców,
15 „ „ kontrtorpedowców i torpedowców
licząc od chwili spuszczenia statku na wodę.

ARTYKUŁ 191.

Budowa i nabywanie wszelkich statków podwodnych, nawet handlowych, będzie w Niemczech zabronione.

ARTYKUŁ 192.

Statki czynne floty niemieckiej będą miały bądź na okrętach, bądź w rezerwie tylko taką ilość broni, amunicji i materiału wojennego, jaka będzie ustalona przez Główny Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone.

W przeciągu miesiąca po ustaleniu wyżej wspomnianych ilości, broni, amunicji i materiału wojenny wszelkiego rodzaju, włączając miny i torpedy, które obecnie się znajdują w ręku Rządu niemieckiego i które będą przewyższały wyznaczoną ilość, zostaną oddane Rządowi wymienionych Mocarstw w miejscach, które one wyznaczają. Ta broń, amunicja i materiał wojenny, będą zniszczone lub doprowadzone do stanu niezdatności do użytku.

Wszystkie inne zbiory, składy czy zapasy broni, amunicji albo wojennego materiału morskiego wszelkiego rodzaju są wzbronione.

Fabrykacja na terytorjum niemieckiem i wywóz tych artykułów do zagranicznych krajów będą zakazane.

ARTYKUŁ 193.

Po uprawomocnieniu się niniejszego Traktatu, Niemcy przystąpią bezwzględnie do wylławiania min w strefach następujących Morza Niemieckiego, położonych na wschód 4° 00' długości wschodniej od Greenwich: 1° pomiędzy 53° 00' i 59° 00' szerokości Półn.; 2° na północ od 60° 30' szerokości Północnej.

Niemcy mają utrzymywać te strefy w stanie wolnym od min.

Niemcy mają również wylławiać miny i utrzymywać w stanie wolnym od nich te strefy morza Bałtyckiego, które zostaną później wyznaczone przez Rządy Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych.

ARTYKUŁ 194.

Personel marynarki niemieckiej będzie rekrutowany wyłącznie w drodze zaciągu ochotników przyjmowanych co najmniej na czas dwudziestu pięciu lat ciągłej służby dla oficerów i „warrant oficerów“ i dwunastu lat ciągłej służby dla podoficerów i marynarzy.

Liczba zaciągniętych dla zastąpienia personelu zwolnionego dla jakiegokolwiek przyczyn przed upływem terminu służby, nie powinna przewyższać pięciu procent rocznie ogólnej liczby przewidzianej w niniejszym Dziale (artykuł 183).

Personel, zwolniony ze służby w marynarce wojennej, nie powinien odbywać żadnego rodzaju nauki wojskowej, ani być zaangażowanym na nowo do służby w marynarce lub wojsku lądowym.

Oficerowie, należący do niemieckiej marynarki wojennej, nie zdemobilizowani, muszą się zobowiązać służyć nadal, do czterdziestu pięciu lat życia, o ile nie zostaną zwolnieni ze służby dla słusznej przyczyny.

Żaden oficer ani marynarz niemieckiej marynarki handlowej nie powinien otrzymywać jakiegokolwiek wyszkolenia wojskowego.

ARTYKUŁ 195.

Celem zabezpieczenia wszystkim narodom zupełnej wolności dostępu na morze Bałtyckie w strefie, zawartej między szerokościami Północnymi 55° 27' i 16° 00', 54° 00' oraz długościami 9° 00' i 16° 00' na wschód od południka Greenwich, Niemcom nie wolno będzie wnosić żadnej fortyfikacji ani ustawiać żadnych dział, któreby panowały nad drogami morskimi pomiędzy morzem Niemieckim a Bałtykiem. Fortyfikacje, istniejące obecnie w tej strefie, mają być zniesione i armaty usunięte pod dozorem Mocarstw sprzymierzonych, w przeciągu czasu przez nich określonego.

Rząd niemiecki powinien oddać do dyspozycji Rządów Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych wszelkie i kompletne wiadomości hydrograficzne, będące obecnie w ich posiadaniu a dotyczące się dróg morskich i przyległych wód pomiędzy morzem Bałtykiem a Morzem Niemieckim.

ARTYKUŁ 196.

Wszystkie pozycje ufortyfikowane, fortyfikacje i twierdze morskie, niewymienione w Dziale XIII (Helgoland) Części III (Przepisy polityczne europejskie), i w artykule

195, a które znajdują się, albo w odległości mniejszej niż pięćdziesiąt kilometrów od wybrzeża niemieckiego, albo leżą na niemieckich wyspach przybrzeżnych, będą uważane za służące do celów obrony i mogą pozostać w stanie obecnym.

Żadna nowa fortyfikacja niema być wzniesiona w tej strefie. Uzbrojenie tych ufortyfikowań nie powinno nigdy przewyższać, co do ilości i kalibru dział, uzbrojenia istniejącego w chwili uprawomocnienia się niniejszego Traktatu. Rząd niemiecki doniesie niezwłocznie o ich stanie wszystkim Rządom europejskim.

Po upływie dwóch miesięcy po uprawomocnieniu się niniejszego Traktatu, zapasy amunicji dla tych dział będą jednolicie zmniejszone i utrzymywane w ilości co najwyżej 1500 strzałów na działo wagomiaru 10,5 centymetrów i niżej, a pięciuset strzałów na działo cięższego kalibru.

ARTYKUŁ 197.

W przeciągu trzech miesięcy, po uprawomocnieniu się niniejszego Traktatu, niemieckie stacje telegrafu bez drutu o wielkiej sile w NAUEN, HANOWERZE i BERLINIE, nie będą używane, bez zezwolenia Rządów Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych, do przesyłania wiadomości w sprawach marynarki oraz wojskowych lub politycznych, dotyczących się Niemiec albo Mocarstw, które były w przymierzu z Niemcami podczas wojny. Stacje te będą mogły przysyłać depesze handlowe, ale jedynie pod dozorem powyższych Rządów, które wyznaczą odpowiednią długość używania fali.

W tym samym przeciągu czasu Niemcy nie powinny budować żadnych stacji telegrafu bez drutu o wielkiej sile, ani na swoim własnym terytorjum, ani na austriackim, węgierskim, bułgarskim lub tureckim.

DZIAŁ III.

Przepisy dotyczące lotnictwa wojskowego i morskiego.

ARTYKUŁ 198.

Sily zbrojne Niemiec nie powinny mieć żadnej awiacji, ani wojskowej ani morskiej.

Niemcy będą mogły jedynie i w przeciągu czasu po dzień 1 października 1919 r. utrzymywać maximum sto hydroplanów lub hydrogliserów, które będą wyłącznie przeznaczone do wyszukiwania min podwodnych; będą one zaopatrzone w nieodzowny ku temu materiał, lecz nie będą mogły pod żadnym pozorem, posiadać broni, amunicji lub bomb jakiegokolwiek bądź rodzaju.

Poza motorami zmontowanymi na wymienionych powyżej hydroplanach lub hydrogliserach, można będzie przyjąć po jednym moto-

rze zapasowym dla każdego motoru, znajdującego się na każdym z tych przyrządów.

Balonów sterowych utrzymywać nie wolno.

ARTYKUŁ 199.

W przeciągu dwu miesięcy od uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, personel lotniczy, zapisany w kontrolach armji niemieckich, lądowych i morskich, będzie zdemobilizowany. Jednakże, po dzień 1 października, 1919 r. Niemcy będą mogły zachować i utrzymywać ogólną liczbę tysiąca ludzi, z oficerami włącznie, dla całości kadrów, personelu lotniczego i nielotniczego wszystkich formacji i zakładów.

ARTYKUŁ 200.

Aż do całkowitego ewakuowania terytorjum niemieckiego przez wojska sprzymierzone i stowarzyszone, aparaty lotnicze Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych będą miały w Niemczech swobodę lotu w powietrzu, swobodę przelatywania i lądowania.

ARTYKUŁ 201.

W przeciągu sześciu miesięcy, od daty uprawomocnienia się niniejszego Traktatu, fabrykacja i przywóz aparatów lotniczych, ich części składowych, jakoteż motorów dla lotnictwa i ich części składowych, będą zabronione na całym terytorjum Niemiec.

ARTYKUŁ 202.

Z chwilą uprawomocnienia się niniejszego traktatu, cały materiał lotniczy wojskowy i morski, z wyjątkiem aparatów, przewidzianych w artykule 198 w ustępach 2 i 3, musi być dostarczony Rządowi Głównym Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych.

Dostawa ta winna być dokonana do tych miejscowości, które wskażą pomienione Rządy i musi być uskuteczniiona w ciągu trzech miesięcy.

Do materiału tego zaliczony będzie materiał, który jest lub był używany lub przeznaczony do celów wojennych a w szczególności:

Samoloty i hydroplany kompletne, jak również te, które są w fabrykacji, w reparacji lub składaniu.

Balony sterowe zdolne do lotu lub będące w fabrykacji, w reparacji lub w składaniu. Aparaty do produkowania wodoru.

Szopy do balonów sterowych i wszelkiego rodzaju schroniska dla aparatów lotniczych.

Aż do chwili ich dostarczenia, balony sterowe będą, na koszt Niemiec, utrzymywane w stanie napełnienia wodorem; aparaty do fabrykacji wodoru, jakoteż schroniska dla balonów sterowych będą mogły, za zezwoleniem pomienionych Mocarstw, być pozostawione Niemcom aż do chwili dostarczenia balonów.

Motory lotnicze.

Kadłuby.

Uzbrojenie (działa, kartaczownice, karabiny kartaczowe, przyrządy do rzucania bomb i torped, aparaty synchroniczne, przyrządy celownicze).

Amunicja (naboje, granaty, bomby nalađowane; bomby puste, zapasy lub materiały wybuchowe lub też produkty do ich fabrykacji).

Instrumenty aeronautyczne.

Aparaty telegrafu bez drutu i, używane w lotnictwie, aparaty fotograficzne i kinematograficzne.

Części składowe, dotyczące każdej z powyższych kategorii.

Powyżej wymieniony materiał nie może być, bez specjalnego upoważnienia rzeczonych Mocarstw, przenoszony na inne miejsca.

DZIAŁ IV.

Międzysprzymierzeńce komisje kontroli

ARTYKUŁ 203.

Wszystkie przepisy wojskowe, żeglarskie i lotnicze, zawarte w niniejszym Traktacie, wykonania których został wyznaczony pewien przeciąg czasu, będą wykonane przez Niemcy pod kontrolą międzysprzymierzeńczych Komisji wyznaczonych specjalnie w tym celu przez Główne Mocarstwa sprzybierzone i stowarzyszone.

ARTYKUŁ 204.

Komisje międzysprzymierzeńcze kontroli będą miały za zadanie czuwać nad regularnem dokonywaniem dostaw, niszczeniem, burzeniem i doprowadzaniem do stanu niezdolności do użytku, które będzie się dokonywało na koszt Rządu niemieckiego, jak to przewidziano w niniejszym Traktacie.

Będą komunikowały Władzom niemieckim postanowienia, które Rządy Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych zastrzegały sobie powziąć lub które mogłyby

uczynić nieodzownem wykonanie przepisów wojskowych, żeglarskich lub lotniczych.

ARTYKUŁ 205.

Komisje międzysprzymierzeńcze Kontroli będą mogły zainstalować swe urzędy w siedzibie centralnego Rządu niemieckiego.

Będą miały możliwość, ilekroć to uznają za potrzebne, udawać się do wszelkich miejscowości na terytorjum niemieckiem lub wysyłać tam podkimsje lub też wysyłać jednego lub więcej ze swych członków.

ARTYKUŁ 206.

Rząd niemiecki będzie musiał czynić Komisjom międzysprzymierzeńczym Kontroli i ich członkom wszelkie konieczne do wypełnienia ich zadań ułatwienia.

Będzie musiał wyznaczyć do każdej Komisji międzysprzymierzeńczej Kontroli jednego upelnomocnionego reprezentanta, upoważnionego do odbierania od danej Komisji komunikatów, stosowanych do Rządu niemiec-

kiego, i do dostarczania lub uzyskiwania dla danej Komisji wszelkich żądanych informacji i dokumentów.

W każdym razie do Rządu niemieckiego będzie należało dostarczanie na swój koszt, tak pod względem personelu, jak i materiału, środków do dokonywania dostaw, niszczenia, burzenia, rozwalania i doprowadzania do stanu niezdolności do użytku, jak to przewidziano w niniejszym Traktacie.

ARTYKUŁ 207.

Utrzymanie i koszty Komisji Kontroli jakoteż wydatki, wynikające z jej funkcjonowania, ponoszą Niemcy.

ARTYKUŁ 208.

Komisja wojskowa międzysprzymierzeńcza Kontroli będzie reprezentowała przy Rządzie niemieckim Rządy Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych we wszystkim, co dotyczy wykonania przepisów wojskowych.

Będzie ona miała w szczególności za zadanie odbierać od Rządu niemieckiego komunikaty, w przedmiocie: miejsc, w których znajdują się zapasy i składy amunicji, uzbrojenia pozycji obronnych, fortec i placów obronnych, które Niemcy będą upoważnione zachować, miejsce, w których znajdują się zakłady i fabryki broni, amunicji i materiału wojennego, oraz funkcjonowania tych zakładów i fabryk.

Będzie odbierała dostarczoną broń, amunicję i materiał wojenny, wyznaczała miejsce uskuteczniania tych dostaw, czuwała nad niszczeniem, burzeniem i doprowadzaniem do stanu niezdolności do użytku, jak to przewidziano w niniejszym Traktacie.

Rząd niemiecki powinien dostarczyć wojskowej międzysprzymierzeńczej komisji Kontroli wszystkich informacji i dokumentów, które Komisja ta uzna za konieczne dla upewnienia się co do całkowitego wykonania postanowień wojskowych, a w szczególności dokumentów prawodawczych, administracyjnych i regulaminowych.

ARTYKUŁ 209.

Zeglarska międzysprzymierzeńcza Komisja Kontroli będzie reprezentowała przy Rządzie niemieckim Rządy Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych we wszystkim, co dotyczy wykonania postanowień o marynarce.

Będzie ona miała w szczególności za zadanie udać się do warsztatów okrętowych i kontrolować rozbicie statków znajdujących się w traktacie budowy, odbierać wszelkie dostarczane statki nadworne lub podwodne, okręty ratownicze, doki, doki rurowe i kontrolować przewidziane niszczenia i rozbijania.

Rząd niemiecki powinien dostarczyć zeglarskiej międzysprzymierzeńczej Komisji kontroli wszystkich informacji i dokumentów, które Komisja ta uzna za konieczne dla upewnienia się co do całkowitego wypełnienia przepisów, dotyczących marynarki, a w szczególności planów okrętów wojennych, składu ich uzbrojenia, wiadomości co do charakterystyki i modeli dział amunicji, torped, min, materiałów wybuchowych, aparatów telegrafu bez drutu i wogóle wszystkiego tego, co dotyczy materiału marynarki wojennej, jak również wszelkich dokumentów prawodawczych, administracyjnych i regulaminowych.

ARTYKUŁ 210.

Międzysprzymierzeńcza Komisja lotnicza Kontroli będzie reprezentowała przy Rządzie niemieckim Rządy Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych we wszystkim, co dotyczy wykonania przepisów, dotyczących lotnictwa.

Będzie ona miała w szczególności za zadanie dokonanie spisu materiału lotniczego, znajdującego się na terytorjum niemieckim, dokonanie inspekcji fabryk samolotów, balonów i motorów lotniczych, fabryk broni, amunicji i materiałów wybuchowych, mogących mieć zastosowanie w lotnictwie, zwiedzenie aerodromów, szop, terenów do lądowania, parków i zakładów, zarządzenie, w danym razie, usunięcia przewidzianego materiału i odebranie dostawy.

Rząd niemiecki powinien dostarczyć Komisji lotniczej międzysprzymierzeńczej Kontroli wszystkich informacji i dokumentów prawodawczych, administracyjnych lub innych, które Komisja uzna za konieczne dla upewnienia się co do całkowitego wypełnienia przepisów lotniczych, a w szczególności dotyczących stanu liczebnego personelu, należącego do wszystkich służb niemieckich, jak również materiału znajdującego się w fabrykacji lub zamówionego, dokładny spis wszystkich zakładów pracujących dla lotnictwa ze wskazaniem ich miejsca, gdzie się znajdują, oraz wszystkich szop i terenów do lądowania

CZĘŚĆ VI.

Jeńcy wojenni i groby.

DZIAŁ I.

Jeńcy wojenni.

ARTYKUŁ 214.

Powrót do kraju jeńców wojennych nastąpi jak tylko będzie to rzeczą możliwą po uprawnieniu się niniejszego Traktatu, i zostanie przeprowadzony z jaknajwiększą szybkością.

ARTYKUŁ 215.

Sprawę powrotu do kraju niemieckich jeńców wojennych i osób cywilnych, internowanych stosownie do warunków ustalonych w artykule 214 zapewni Komisja, złożona z jednej strony z Przedstawicieli Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych, z drugiej strony z Przedstawicieli Rządu niemieckiego.

Dla każdego z Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych zarządzi szczegóły wykonania powrotu jeńców wojennych do ojczyzny — Podkomisja, złożona wyłącznie z przedstawicieli interesowanego mocarstwa i przedstawicieli Rządu niemieckiego.

ARTYKUŁ 216.

Jeńcy wojenni i internowane osoby cywilne zostaną po oddaniu ich w ręce władz niemieckich odesłani staraniem tychże władz bez zwłoki do domów. Ci z pośród nich, których przedwojenne stałe miejsce zamieszkania znajduje się na terytorjach okupowanych przez wojska Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych, powinni również być tam odesłani, z zastrzeżeniem zgody i nadzoru wojskowych władz, sprzymierzonych i stowarzyszonych armij okupacyjnych.

ARTYKUŁ 217.

Wszystkie koszty, wynikające z tego powrotu do ojczyzny, od chwili wyruszenia w drogę, obciążać będą Rząd niemiecki, który będzie zobowiązany zapewnić transport lądem i morzem, równie jak personel techniczny, tak jak to uzna za konieczne Komisja przewidziana w artykule 215.

ARTYKUŁ 218.

Jeńcy wojenni i cywilne osoby internowane, czy to winni kary, czy to skazani na kary za przewinienia, wrócą do kraju bez względu na to czy odcierpieli karę, oraz bez względu na postępowanie przeciw nim wdrożone.

To postanowienie nie dotyczy jeńców wojennych i cywilnych osób internowanych, które mają być ukarane za czyny popełnione po 1 maja 1919 r.

Aż do powrotu do kraju podlegają nadal wszyscy jeńcy wojenni i cywilne osoby internowane obowiązującym przepisom, szczególnie co do pracy i dyscypliny.

ARTYKUŁ 219.

Jeńcy wojenni i cywilne osoby internowane, winne kary lub skazane na kary za czyny inne, niż przekroczenie dyscypliny, będą mogli być nadal zatrzymane.

ARTYKUŁ 220.

Rząd niemiecki zobowiązuje się przyjąć na swoje terytorjum wszystkie osoby mogące wrócić do kraju bez żadnej różnicy. Jeńcy wojenni lub obywatele niemieccy, którzyby sobie nie życzyli powrotu do kraju, będą mogli być wyłączeni od powrotu do kraju; lecz Rządy sprzymierzone i stowarzyszone zastrzegają sobie prawo bądź to odesłania ich do kraju, bądź to odstawienia ich do którego z państwa neutralnych, lub udzielenia im pozwolenia na pobyt na swoim własnym terytorjum.

Rząd niemiecki zobowiązuje się nie przedsiębrać przeciwko tym osobom lub ich rodzinom żadnych zarządzeń wyjątkowych, oraz nie stosować wobec nich z tej przyczyny żadnych represji lub prześladowań jakiegokolwiek rodzaju.

ARTYKUŁ 221.

Rządy sprzymierzone i stowarzyszone zastrzegają sobie prawo uzależnienia powrotu do kraju jeńców wojennych i obywateli niemieckich, którzy są w ich władzy, od deklaracji i natychmiastowego przez Rząd niemiecki uwolnienia wszystkich jeńców wojennych, będących obywatelami Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych, którzyby się znajdowali w Niemczech

ARTYKUŁ 222.

Niemcy zobowiązują się:

1-o udzielić wolnego dostępu Komisji do poszukiwania zaginionych, dostarczyć im wszystkich potrzebnych środków transportowych, dozwolić dostępu do obozów, więzień, szpitali oraz wszystkich innych miejsc, oddać do ich rozporządzenia wszystkie dokumenty prywatne lub publiczne, któreby im mogły dopomóc w ich poszukiwaniach;

2-o zarządzić środki przeciwko wszystkim niemieckim urzędnikom lub osobom prywatnym, którzyby ukrywali obecność jakiegokolwiek obywatela Mocarstwa sprzymierzonego lub stowarzyszonego, albo wiedząc o niej, zaniedbali ją wyjawić.

ARTYKUŁ 223.

Niemcy zobowiązują się zwrócić bezwzględnie po uprawomocnieniu się tego Traktatu wszystkie przedmioty, walory lub dokumenty, należące do obywateli Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych, któreby były zatrzymane przez władze niemieckie.

ARTYKUŁ 224.

Wysokie Układające się Strony oświadczają, iż zrzekają się wzajemnej zapłaty sum, należących się za utrzymanie jeńców wojennych na ich terytorjach.

CZEŚĆ IX.

Przepisy finansowe.

ARTYKUŁ 256.

Mocarstwa, którym zostały odstąpione terytoria niemieckie, otrzymają wszystkie dobra i wszelką własność Rzeszy lub Państw niemieckich, położone w obrębie tych terytoriów. Wartość tych nabytków ustali Komisja odszkodowań, wypłaci ją Komisji odszkodowań Państwo — cesjonariusz, co będzie za-

pisane na dobro Rządu niemieckiego i potrącone z sum, należnych z tytułu odszkodowań.

Za dobra i własność Rzeszy i Państw niemieckich w rozumieniu niniejszego artykułu będzie uważana wszelka własność Korony, Rzeszy i Państw niemieckich oraz prywatne dobra byłego Cesarza Niemiec i innych osób pochodzenia królewskiego.

CZEŚĆ XII.

Porty, Drogi wodne i Drogi żelazne.

DZIAŁ III.

Drogi żelazne.

ROZDZIAŁ III.

Odstąpienie linii kolejowych.

ARTYKUŁ 371.

Z zastrzeżeniem specjalnych postanowień o odstąpieniu portów, dróg wodnych i kolei na terytorjach, co do których Niemcy odstępują swe zwierzchnictwo, jak również z zastrzeżeniem postanowień finansowych co do spłaty koncesjonariuszów i co do emerytur personelu służbowego, odstąpienie kolei dokona się w warunkach następujących:

1-o Urządzenia i instalacje wszystkich kolei będą oddane w całości i w dobrym stanie;

2-o Jeżeli sieć kolejowa, mająca swój własny tabor, będzie oddana w całości przez Niemcy któremu z Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych, to tabor ten będzie przekazany w całości podług inwentarza ostatniego, z przed 11 listopada 1918 r. i to w stanie normalnego jego utrzymania;

3-o Na liniach, nie mających specjalnego taboru, ta część taboru, istniejącego na sieci, do której te linie należą, tjaka ma być oddana, zostanie określona przez Komisję ekspertów, wyznaczonych przez Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone; w Komisjach tych Niemcy będą reprezentowane. Komisje te uwzględnią: ilość taboru imatrykulowanego na tych liniach podług ostatniego inwentarza z przed 11 listopada 1918 r., długość linii wraz z torami manewrowymi i charakter oraz rozmiar ruchu.

Komisje te również wskażą lokomotywy, wagony osobowe i towarowe, które mają być oddane w każdym poszczególnym wypadku, ustalą warunki ich przyjęcia i tymczasowe porozumienia, niezbędne dla zapewnienia ich naprawy w warsztatach niemieckich.

4-o Zapasy, ruchomości i narzędzia zostaną oddane w tych samych warunkach, co i tabor ruchomy.

Przepisy powyższych paragrafów 3 i 4 zostaną zastosowane do linii kolejowej w dawnej Polsce rosyjskiej, przebudowanej przez Niemcy na tor szerokości niemieckiej; linje te mają być traktowane podobnie jak części oddzielone od sieci kolejowych państwa pruskiego.

ROZDZIAŁ IV.

Postanowienia dotyczące niektórych linii kolejowych.

ARTYKUŁ 372.

Z zastrzeżeniem specjalnych postanowień, zawartych w niniejszym Traktacie, w razie jeśli wskutek wykreślenia nowych granic linja, łącząca dwie części tego samego kraju, przechodzi przez drugi kraj, lub w razie, gdyby linja boczna, wychodząca z jednego kraju kończy się w drugim, warunki użytkowania będą określone przez Zarządy interesowanych kolei.

W razie, gdyby te Zarządy nie doszły do zgody co do warunków takiego porozumienia, spór rozstrzygną Komisje ekspertów, utworzone jak mówi o tem artykuł poprzedni.

TRAKTAT NINIEJSZY,

którego teksty francuski i angielski będą obowiązującymi, zostanie ratyfikowany.

Złożenie ratyfikacji nastąpi w Paryżu w terminie możliwie najkrótszym.

Mocarstwa, których Rząd ma siedzibę poza Europą, będą mogły ograniczyć się do zawiadomienia Rządu Rzeczypospolitej Francuskiej, przez swego przedstawiciela dyplomatycznego w Paryżu, że ich ratyfikacja została udzielona, i w takim razie będą obowiązane, jak tylko to będzie rzeczą możliwą, przesłać akt ratyfikacji.

Pierwszy protokół złożenia ratyfikacji będzie spisany natychmiast po ratyfikacji Traktatu przez Niemcy z jednej strony i przez trzy z pośród Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych z drugiej strony.

Od daty tego pierwszego protokołu Traktat nabierze mocy obowiązującej między Wysłannikami Układającymi się Stronami, które go

w ten sposób będą ratyfikowały. Dla obliczenia wszystkich terminów, przewidzianych przez niniejszy Traktat, ta data będzie uważana za datę, od której Traktat ma moc obowiązującą.

Pod wszelkimi innymi względami Traktat będzie obowiązywał każde Mocarstwo od chwili złożenia przez nie ratyfikacji.

Rząd francuski prześle każdemu z podpisujących Mocarstw uwierzytelnioną kopję protokołów złożenia ratyfikacji.

No dowód czego wyżej wymienieni pełnomocnicy niniejszy Traktat podpisali.

Działo się w Wersalu dwudziestego ósmego czerwca tysiąc dziewięćset dziewiętnastego roku. Jedyne egzemplarze zostaną złożone w archiwach Rządu Rzeczypospolitej Francuskiej, odpisy zaś autentyczne będą doręczone każdemu z Mocarstw podpisujących.

Następują podpisy.

BIBLIOTEKA
UMCS
LUBLIN

W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...

W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...

W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...

W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...

TRAKTAT NIKICHENSKI.
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...

TRAKTAT NIKICHENSKI.
TRAKTAT NIKICHENSKI.

TRAKTAT NIKICHENSKI.
TRAKTAT NIKICHENSKI.

W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...

W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...

W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...

TRAKTAT NIKICHENSKI.
TRAKTAT NIKICHENSKI.

W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...
W ten sposób jest najskrajniej...

Biblioteka Uniwersytetu
M. CURIE-SKŁODOWSKIEJ
w Lublinie

C10672

1000174963